

Nederlandse Opstand in spotprenten

Oefenopdrachten 'lezen van spotprenten'

Geschied voor VWO 6 en Havo 5
Thema/context Republiek/Nederlandse Opstand

Docentenhandleiding

Voor de docent

Leerlingen vinden het interpreteren van spotprenten vaak lastig, of juist helemaal niet. In mijn klassen merk ik een groot verschil in het beheersingsniveau van mijn leerlingen op dit terrein. Een deel zit zich bij de bespreking te vervelen, een deel blijft het moeilijk vinden. Sommige leerlingen hebben veel tussenstappen nodig, anderen 'zien het meteen'.

Drie groepen – drie opdrachten – één thema: 1 lesuur

Een gedifferentieerde opdracht kan hierbij helpen. Ik verdeel de leerlingen in drie groepen. Groep A krijgt meer uitleg, begeleiding en tussenstappen. Groep B krijgt minder uitleg en ook vragen op een hoger niveau. Groep C stapt op een hoger niveau in, heeft minder tussenstappen en een uitdagende, creatieve eindopdracht.

Drie verschillende presentaties: 1 lesuur

Na afloop van de opdracht presenteert elke groep de resultaten. Groep A behandelt de inhoudelijke kant van de prent: wat is er te zien en wat wil de maker vertellen? Groep B presenteert een stappenplan om spotprentinterpretatie te vergemakkelijken en beoordeelt waarvoor een historicus deze prent zou kunnen gebruiken. Groep C presenteert een hekeldicht of lofrede bij deze prent, waarin de visie van de maker van de prent duidelijk wordt.

Docentenhandleiding

In de kaders staat de uitleg of de activiteit die ik tijdens het uitvoeren van deze opdracht onderneem. Een blokkur is voor deze opdracht ideaal. Eventueel kun je het eerste gedeelte (maken van de opdrachten) in één lesuur afronden. In de volgende les kun je de presentaties laten doen.

Zinnig?

Leerlingen ervaren dit als motiverend en zinvol, omdat ze op hun eigen niveau worden aangesproken. Leerlingen uit groep A en B waardeerden de extra uitleg en aandacht die ze van mij ontvingen. Deze opdracht heeft hun zelfvertrouwen op het terrein van spotprentinterpretatie vergroot. Ze weten nu hoe ze het lezen van een prent kunnen aanpakken en gezien dat het ook mogelijk is delen van een prent te begrijpen. Daarnaast zeggen ze gezien te hebben dat je door gestructureerd te oefenen met spotprentinterpretatie (aan de hand van een stappenplan) kunt leren deze vaardigheid beter te beheersen. Mijn observaties in de daaropvolgende lessen bevestigden dat ze die stappen ook zetten.

Leerlingen uit groep C vonden dit een uitdagende opdracht. Met name het creatieve aspect vonden ze erg motiverend. Ze vonden het prettig dat ze niet gedwongen werden een klassikale oefening of uitleg hierover te moeten volgen. Ze gaven aan veel gehad te hebben aan de nabesprekingen door groep A en B. Ook leerlingen uit groep C konden niet alles uit de prent duiden. Bovendien zagen ze hierdoor de functie van een stappenplan (gestructureerde aanpak) bij het interpreteren van een spotprent in. Juist deze groep heeft moeite met het onder woorden brengen van hun denkstappen, omdat ze de meerwaarde daarvan weinig of niet ervaren hebben.

- Ik introduceer het thema spotprenten met een ‘bewegende spotprent’.¹ Ik stel vooraf de kijkvraag: wat wil de maker ons vertellen? Ik houd de bespreking heel kort. 1-2 min.
- Vervolgens ‘beam’ ik de groepsindeling op het scherm en vraag de leerlingen uit groep A voorin het lokaal te gaan zitten. Deze groep moet eigenlijk niet groter zijn dan ca. 6 leerlingen. Leerlingen uit groep B zitten achterin. Dit kan een grotere groep zijn (ca. 15 leerlingen). Groep C wacht even op de gang op mijn instructie. **Ik noem deze groepen niet slecht-midden-goed. Maar: meer instructie (A), meer zelfstandig werken (B) en in de mediatheek werken (C).**
- Daarna introduceer ik het doel van de les: oefenen met het ‘lezen’ van spotprenten uit de tijd van de Nederlandse Opstand. Elke groep krijgt een andere opdracht. Ik deel eerst de opdracht aan groep A uit en vraag ze het onderdeel ‘Instructie’ te lezen en de vragen te lezen. Dan deel ik groep B de opdracht uit en vraag of ze de eerste 10 minuten in stilte willen werken (oordoppen inpluggen mag), omdat ik groep A de eerste 5 minuten iets ga uitleggen. Groep C stuur ik met de opdracht naar de mediatheek. Ik check even of ze begrijpen waaruit hun presentatie straks moet bestaan.

Nederlandse Opstand in spotprenten

Oefenopdrachten ‘lezen van spotprenten’

Bron prent 1: <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/SK-A-2684> (geraadpleegd op 27/9/2013)

Doelen:

- Een methode om spotprenten te leren lezen oefenen.
- De klassikale nabespreking van de prent (door jullie) voorbereiden.

Opdracht A: maximaal 6 leerlingen.

- **Indelen leerlingen: bijvoorbeeld op basis van het toetsresultaat op het onderdeel spotprentinterpretatie. Je kunt ook een pretest afnemen in de les voorafgaand aan deze les, of de leerlingen vragen (de les hiervoor) zichzelf in te delen: wil je veel hulp en tussenstappen? Kies dan A.**
- **Maximaal 6 leerlingen, omdat je iets gaat uitleggen, terwijl er ook andere leerlingen in het lokaal zitten, die moeten kunnen werken. Je kunt dus niet hard praten. Bovendien beloof je deze groep extra hulp. In mijn ervaring is 6 leerlingen het maximum. Anders is het lastig waar te maken.**
- **Voor de presentatie volgende les is twee groepen van 3 ideaal: de eerste groep doet de ene vraag, de tweede de andere vraag. Ik zet ze in de klas dus in 2 rijen van 3 tafels (busopstelling).**

Instructie:

1. Je gaat de spotprenten uit de bijlage interpreteren.
2. Dat doe je aan de hand van de uitleg van de docent over een methode om spotprenten te ‘lezen’ en een aantal vragen.
3. De eerste 5 minuten leg ik de methode aan jullie uit.
4. Daarna mag je met je buur de opdrachten maken. Overleg zachtjes, zodat iedereen goed kan werken.
5. Je kunt me iets vragen, door je vinger op te steken.
6. Je hebt dit lesuur de tijd om de vragen te maken.
7. Daarna bespreken jullie klassikaal de volgende 2 vragen: wat symboliseren de figuren A t/m G? Wat wil de tekenaar vertellen? Bereid je daar dus op voor.
8. Ben je eerder klaar? Analyseer de prent op de achterkant (prent 2) aan de hand van de door de docent beschreven methode.

¹ <http://www.youtube.com/watch?v=0ZE3ccT7VC8>

Onderstaande leg ik nu aan groep A uit. Je hoeft niet hard te praten, omdat de leerlingen vlakbij je zitten en bovendien is het een kleine groep.

Methode: Hoe 'lees' je een spotprent?

"Een spotprent is een tekening, meestal gecombineerd met tekst, waarop met bepaalde personen, gebeurtenissen of verschijnselen **de draak wordt gestoken**."² De tekenaar heeft ervoor gekozen zijn mening over een bepaalde situatie te tekenen. Hij wil de kijker iets duidelijk maken. Daartoe kan hij gebruik maken van verschillende stijlfiguren, bijvoorbeeld: symbolen, vergelijkingen van mensen met dieren of objecten, metaforen of beeldspraak. Hoe herleid je het doel van een prent?

1) Systematisch kijken:

Verdeel de prent in stukken en bekijk elk deel zorgvuldig. Benoem wat je ziet en nog niet wat je denkt. Je kunt daarbij ook de methode hanteren: Personen, Objecten, Tekst (POT). Hierbij kijk je eerst naar alle personen, dan naar alle objecten dan naar alle tekst.

2) Beeldspraak zoeken:

Benoem nu alle beeldspraak in de prent (en het eventuele onderschrift). Maak een lijstje met alle metaforen, symbolen, uitdrukkingen of gezegdes die je kunt vinden.

3) Vertalen beeldspraak:

Zoek op (in een woordenboek bijvoorbeeld) of bedenk wat de uitdrukkingen of gezegdes betekenen. Noteer de betekenis achter de beeldspraak.

4) Kijk naar de vraag die gesteld is:

Vertaal de vraag: wat wordt er van je verwacht? Leg vervolgens je vraag naast je vertaalde beeldspraak. Gebruik de vertaalde beeldspraak om je antwoord te formuleren.

Oefening baart kunst

Nu lijkt het interpreteren van spotprenten een tijdrovend karwei. Wie oefent met de methode zal merken dat steeds meer stappen in het hoofd kunnen gebeuren, of op een kladje geschreven kunnen worden. Op het examen zijn de vragen over spotprenten vaak meerpuntsvragen (3, 4 of 5 punten), waardoor je er ook best 5-10 minuten aan kunt besteden (afhankelijk van het aantal punten).

Opdrachten bij prent 1

Translatievragen:

Bekijk prent 1 (bijlage) en het bijschrift (hieronder).

1. Begrip: Welk stukje tekst (1 t/m 5) hoort bij welke letter (A t/m F)?
2. Begrip: Waarvoor gebruikt figuur C, object G?
3. Toepassing: De figuren A t/m F zijn voorbeelden van *personificaties*. Noteer voor A, C, D en F wie of wat ze symboliseren. Wees zo precies mogelijk, noem namen.
4. Toepassing: Groep B bestaat uit meerdere mensen. Wie of wat zouden zij kunnen symboliseren? Licht je antwoord toe.
5. Toepassing: In het omcirkelde deel van de tekening zit een uitdrukking verborgen. Welke?

Antwoordsuggesties bij de translatievragen:

- 1) 1 D - 2 C - 3 A - 4 F - 5 E
- 2) Om het beest in beweging te krijgen (wat mislukt).
- 3)
A: Koningin van Engeland (Elisabeth I)
C: Filips II (heer der Nederlanden, koning van Spanje)

² Arie Wilschut e.a., *Geschiedenisdidactiek. Handboek voor de vakdocent* (Bussum 2004) p. 154

D: Vlaanderen: hiermee worden de Nederlanden bedoeld.

F: de prins van Oranje (Willem van Oranje)

4) Het is een groep mannen. Ze staan achter/bij de koe. Het zouden regenten, of de Staten-Generaal of de Statenvergaderingen kunnen zijn.

5) Iets of iemand uitmelken.

Tekst uit de bron:

Not longe time since I sawe a cowe Did Flanders represente Upon whose backe kinge Philip rode As being malecontent	1) Niet lang geleden zag ik een koe die Vlaanderen vertegenwoordigde 2) Op de rug waarvan koning Philips reed En hij was niet tevreden
The Queene of Engeland giving hay Where on the cow did feede As one that was her greatest helpe In her ditresse and neede	3) De Koningin van Engeland stond hooi te geven Waar de koe van at Als degen die haar grootste helpster was In haar lijden en nood
The prince of Orange milkt the cow[e] And made his purse the payle The cowe dit shyt in monsieurs hand While he did hold her tayle	4) De prins van Oranje molk de koe en maakte van zijn beurs de emmer. 5) De koe scheet in de hand van monsieur Terwijl hij haar staart vasthield.

Z.O.Z.

Interpretatievragen:

1. Analyse: Wat betekent (letterlijk) de uitdrukking in het omcirkelde deel van de tekening?
2. Analyse: Welke conclusie kun je trekken over de mening van de tekenaar over figuur E? Onderbouw je antwoord met behulp van een beeld- en een tekstfragment.
3. Synthese: Beredeneer aan de hand van tekstfragment 5 welk historisch persoon figuur E zou kunnen voorstellen.
4. Synthese: Welke gevolgen heeft de handeling van figuur A volgens de tekenaar?
5. Synthese: Beredeneer wie of wat in deze tekening de meeste macht heeft. Gebruik de beeldspraak om je antwoord te beredeneren.
6. Evaluatie: Stelling: De tekenaar kiest partij in deze tekening. Ondersteun de stelling met twee voorbeelden.
7. Bekijk prent 2 (achterkant van de bijlage). Gebruik de methode (het stappenplan) om die prent te analyseren.
Onder de prent staat een legenda en uitleg over de strekking van de prent. Wie zit op de troon? Wie staat te vissen in de vijver? Wie of wat stellen de geketende vrouwen voor? En de mannen daarachter? Wat zou er in de uitleg over de strekking van de prent (= geschreven tekst onder prent) staan?

Antwoordsuggesties bij de interpretatievragen:

- 1) Iets of iemand uitmelken betekent dat je iets of iemand exploiteert/arm maakt/ uitbuit.
- 2) Figuur E staat achter de koe en krijgt de poep in zijn handen. Dit suggereert dat figuur E niet serieus genomen wordt door de tekenaar.

- 3) In tekstfragment 5 wordt hij monsieur genoemd: een Franse term. Het is vast een Fransman. Het zou landvoogd Anjou kunnen zijn. De tekenaar zou dan suggereren dat hij niet serieus genomen hoeft te worden, dat hij niet echt mee deed aan dit (politieke) spel.
- 4) Het eten van hooi zorgt dat de koe sterker wordt/ gevoed wordt, dus melk kan produceren, maar ook poep. Willem kan hierdoor de koe melken en Anjou krijgt poep in zijn handen.
- 5) Zeker niet Anjou (zie antwoorden hierboven). Ook de regenten/Staten staan achter de koe, hem een beetje te aaien: ze sturen hem niet aan. Filips probeert de koe in beweging te krijgen, maar dat lukt niet. Elisabeth houdt de koe in leven en Willem profiteert van de koe.
- 6) Hij kiest partij: hij maakt Anjou en Filips belachelijk. Daarnaast hebben de regenten/Staten niet veel invloed. De tekening brengt in beeld dat Elisabeth I veel invloed heeft (volgens de tekenaar) op het verloop van de Opstand. Willem van Oranje wordt in deze tekening een profiteur (een uitmelker), niet een positief beeld van hem dus.
- 7) Allegorie op de tirannie van de hertog van Alva in de Nederlanden, ca. 1569. Links Alva op zijn troon in een paleis, bijgestaan door Granvelle (met blaasbalg) en leden van de Bloedraad, hij wordt door de duivel gekroond. Voor hem knielen geketend de 17 personificaties van de provincies van de Nederlanden, rechts de verstomde leden van de Staten-Generaal. Een venster in het midden geeft zicht op Margaretha van Parma die vist naar rijkdommen in een bloedvijver, daarachter de onthoofding van Egmond en Horne te Brussel in 1568. Links en rechts scènes van martelingen en executies. In het onderschrift een vers van 4 kolommen van elk 4 regels en de legenda A-O in het Nederlands.

Bron: <http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/RIJK04:RP-P-OB-79.001>

EINDE OPDRACHTEN

Opdracht B: ca. 15 leerlingen.

- Indelen leerlingen: bijvoorbeeld op basis van het toetsresultaat op het onderdeel spotprentinterpretatie. Je kunt ook een pretest afnemen in de les voorafgaand aan deze les, of de leerlingen vragen (de les hiervoor) zichzelf in te delen: wil je indien nodig hulp en kun je zelfstandig aan de hand van een opdracht en vragen over spotprenten werken? Kies dan B.
- Ca. 15 leerlingen, omdat je iets gaat uitleggen aan groep A laat ik tussen groep A en B een rij tafels leeg. Groep B mag van mij oordoppen inpluggen, omdat ik de eerste 5 minuten – zachtjes- tegen groep A ga praten.
- Voor de presentatie volgende les kies ik leerlingen uit. Ik vertel niet vooraf wie voor de klas komt. Ik zet ze in rijen van 2 of 3 aan het werk: dan kunnen ze overleggen. Bij de presentatie hebben ze dan steun aan hun maatje(s).

Doelen:

- Een methode om spotprenten te leren 'lezen' oefenen.
- De klassikale nabespreking (door jullie) van het stappenplan voor het lezen van een spotprent voorbereiden.

Instructie:

1. Je gaat de spotprenten uit de bijlage interpreteren.
2. Dat doe je aan de hand van de onderstaande vragen.
3. Je mag met je buur samenwerken. Overleg zachtjes, zodat iedereen goed kan werken.
4. Je kunt me iets vragen, door je vinger op te steken.
5. Je hebt dit lesuur de tijd om de vragen te maken.
6. Daarna bespreken jullie klassikaal de volgende 2 vragen: voor welk type onderzoek kan een historicus deze prent gebruiken? Welk stappenplan kun je gebruiken om spotprenten te analyseren?
7. Ben je eerder klaar? Analyseer de prent op de achterkant (prent 2) aan de hand van de door jullie beschreven methode.

Opdrachten bij prent 1

Translatievragen:

Bekijk prent 1 (bijlage) en het bijschrift (hieronder).

1. Begrip: Welk stukje tekst (1 t/m 5) hoort bij welke letter (A t/m F)?
2. Toepassing: De figuren A t/m F zijn voorbeelden van *personificaties*. Noteer voor A, C, D en F wie of wat ze symboliseren. Wees zo precies mogelijk, noem namen.
3. Toepassing: Groep B bestaat uit meerdere mensen. Wie of wat zouden zij kunnen symboliseren? Licht je antwoord toe.
4. Toepassing: In het omcirkelde deel van de tekening zit een uitdrukking verborgen. Welke?

Antwoordsuggesties bij de Translatievragen:

6) 1 D - 2 C - 3 A - 4 F - 5 E

7)

A: Koningin van Engeland (Elisabeth I)

C: Filips II (heer der Nederlanden, koning van Spanje)

D: Vlaanderen (hiermee worden de Nederlanden bedoeld)

F: de prins van Oranje (Willem van Oranje)

8) Het is een groep mannen. Ze staan achter/bij de koe. Het zouden regenten, of de Staten-Generaal of de Statenvergaderingen kunnen zijn.

9) Iets of iemand uitmelken.

Tekst uit de bron:

Not longe time since I sawe a cowe Did Flanders represente Upon whose backe kinge Philip rode As being malecontent	1)Niet lang geleden zag ik een koe die Vlaanderen vertegenwoordigde 2)Op de rug waarvan koning Philips reed En hij was niet tevreden
The Queene of Engeland giving hay Where on the cow did feede As one that was her greatest helpe In her ditresse and neede	3)De Koningin van Engeland stond hooi te geven Waar de koe van at Als degeen die haar grootste helpster was In haar lijden en nood
The prince of Orange milkt the cow[e] And made his purse the payle The cowe dit shyt in monsieurs hand While he did hold her tayle	4)De prins van Oranje molk de koe en maakte van zijn beurs de emmer. 5)De koe scheidt in de hand van monsieur Terwijl hij haar staart vasthield.

Interpretatievragen:

1. Analyse: Wat betekent (letterlijk) de uitdrukking in het omcirkelde deel van de tekening?
2. Analyse: Welke conclusie kun je trekken over de mening van de tekenaar over figuur E? Onderbouw je antwoord met behulp van een beeld- en een tekstfragment.
3. Synthese: Beredeneer aan de hand van tekstfragment 5 welk historisch persoon figuur E zou kunnen voorstellen.
4. Synthese: Welke gevolgen heeft de handeling van figuur A volgens de tekenaar?
5. Synthese: Beredeneer wie of wat in deze tekening de meeste macht heeft. Gebruik de beeldspraak om je antwoord te beredeneren.
6. Evaluatie: Stelling: De tekenaar kiest partij in deze tekening. Ondersteun de stelling met twee voorbeelden.
7. Evaluatie: Leg uit voor welk type onderzoek een historicus deze bron kan gebruiken.
8. Evaluatie: Ontwerp een stappenplan waarmee iemand die het lastig vindt prenten te interpreteren aan de slag kan om deze prent te begrijpen. Gebruik daarvoor de opbouw van deze opdracht: wat doe je bij onderdeel I? Bij onderdeel II? En bij onderdeel III? Benoem de activiteit die je daar onderneemt, met een steekwoord of korte zin.
9. Evaluatie: Test je eigen stappenplan (zelf) uit op prent 2 (achterzijde van de bijlage) en stel het stappenplan zo nodig bij.
Onder de prent staat een legenda en uitleg over de strekking van de prent. Wie zit op de troon? Wie staat te vissen in de vijver? Wie of wat stellen de geketende vrouwen voor? En de mannen daarachter? Wat zou er in de uitleg over de strekking van de prent staan?

Antwoordsuggesties bij de Interpretatievragen:

- 1) Iets of iemand uitmelken betekent dat je iets of iemand exploiteert/arm maakt/ uitbuit.
- 2) Figuur E staat achter de koe en krijgt de poep in zijn handen. Dit suggereert dat figuur E niet serieus genomen wordt door de tekenaar.
- 3) In tekstfragment 5 wordt hij monsieur genoemd: een Franse term. Het is vast een Fransman. Het zou landvoogd Anjou kunnen zijn. De tekenaar zou dan suggereren dat hij niet serieus genomen hoeft te worden, dat hij niet echt mee deed aan dit (politieke) spel.
- 4) Het eten van hooi zorgt dat de koe sterker wordt/ gevoed wordt, dus melk kan produceren, maar ook poep. Willem kan hierdoor de koe melken en Anjou krijgt poep in zijn handen.

- 5) Zeker niet Anjou (zie antwoorden hierboven). Ook de regenten/Staten staan achter de koe, hem een beetje te aaien: ze sturen hem niet aan. Filips probeert de koe in beweging te krijgen, maar dat lukt niet. Elisabeth houdt de koe in leven en Willem profiteert van de koe.
- 6) Hij kiest partij: hij maakt Anjou en Filips belachelijk. Daarnaast hebben de regenten/Staten niet veel invloed. De tekening brengt in beeld dat Elisabeth I veel invloed heeft (volgens de tekenaar) op het verloop van de Opstand. Willem van Oranje wordt in deze tekening een profiteur (een uitmelker), niet een positief beeld van hem dus.
- 7) Uit het antwoord moet blijken dat deze tekening een opnie bevat, dus zeer gekleurd is. Voor feitelijke informatie (had Elisabeth inderdaad zoveel invloed?) kunnen we deze bron niet gebruiken.
- 8) Het stappenplan uit het onderdeel Methode van opdracht A is een voorbeeld: kijken-beeldspraak benoemen- beeldspraak vertalen. Of: Beschrijven-Betekenis vertalen (letterlijk maken-Verbinden met je kennis over de context). Als er maar systematiek in zit en leerlingen inzien dat je GOED moet KIJKEN en LEZEN.
- 9) Allegorie op de tirannie van de hertog van Alva in de Nederlanden, ca. 1569. Links Alva op zijn troon in een paleis, bijgestaan door Granvelle (met blaasbalg) en leden van de Bloedraad, hij wordt door de duivel gekroond. Voor hem knielen geketend de 17 personificaties van de provincies van de Nederlanden, rechts de verstomde leden van de Staten-Generaal. Een venster in het midden geeft zicht op Margaretha van Parma die vist naar rijkdommen in een bloedvijver, daarachter de onthoofding van Egmond en Horne te Brussel in 1568. Links en rechts scènes van martelingen en executies. In het onderschrift een vers van 4 kolommen van elk 4 regels en de legenda A-O in het Nederlands.

Bron: <http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/RIJK04:RP-P-OB-79.001>

Opdracht C: maximaal 6 leerlingen

- Indelen leerlingen: bijvoorbeeld op basis van het toetsresultaat op het onderdeel spotprentinterpretatie. Je kunt ook een pretest afnemen in de les voorafgaand aan deze les, of de leerlingen vragen (de les hiervoor) zichzelf in te delen: is voor jou het interpreteren van een spotprent niet moeilijk? Kun je zelfstandig met een opdracht aan de slag? Kies dan C.
- Maximaal 6 leerlingen: voor de presentatie volgende les is twee groepen van 3 ideaal: twee keer een hekeldicht of lofrede is leuk en lukt –gezien de andere presentaties- in een lesuur.

Doelen:

- Het 'lezen' van een spotprent oefenen.
- De klassikale presentatie van een zelfgeschreven pamflet bij deze prent, voorbereiden.

Instructie:

1. Je gaat de spotprent uit de bijlage interpreteren.
2. Dat doe je aan de hand van de onderstaande vragen.
3. Je werkt in een groep van 3 leerlingen, buiten het lokaal.
4. Je hebt voor dit hele onderdeel het hele lesuur de tijd.
5. Daarna presenteren jullie klassikaal het door jullie geschreven pamflet. Voor het opzetten van je betoog maak je gebruik van het boekje 'Orenen. Handleiding bij het Intergymnasiaal debattoernooi' (p 9-14, hekeldicht of lofrede). Het ligt voor je klaar in de mediatheek. Voor het uitspreken van je hekeldicht of lofrede heb je als groep ca. 5 minuten de tijd. Bepaal of je een woordvoerder aanwijst of als groep de presentatie wilt doen.

Opdrachten bij prent 1

Translatievragen:

Bekijk prent 1 (bijlage) en het bijschrift (hieronder).

1. Toepassing: De figuren A t/m F zijn voorbeelden van *personificaties*. Noteer voor A, C, D en F wie of wat ze symboliseren.
2. Toepassing: Groep B bestaat uit meerdere mensen. Wie of wat zouden zij symboliseren? Licht je antwoord toe.

Antwoordsuggesties bij de Translatievragen:

1)

A: Koningin van Engeland (Elisabeth I)

C: Filips II (heer der Nederlanden, koning van Spanje)

D: Vlaanderen (hiermee worden de Nederlanden bedoeld)

F: de prins van Oranje (Willem van Oranje)

2) Het is een groep mannen. Ze staan achter/bij de koe. Het zouden de regenten, of de Staten-Generaal of de Statenvergaderingen kunnen zijn.

Tekst uit de bron:

Not longe time since I sawe a cowe Did Flanders represente Upon whose backe kinge Philip rode As being malecontent The Queene of Engeland giving hay Where on the cow did feede	1)Niet lang geleden zag ik een koe die Vlaanderen vertegenwoordigde
	2)Op de rug waarvan koning Philips reed En hij was niet tevreden
	3)De Koningin van Engeland stond hooi te geven Waar de koe van at Als degeen die haar grootste helpster was

As one that was her greatest helpe In her ditresse and neede	In haar lijden en nood
The prince of Orange milkt the cow[e] And made his purse the payle The cowe dit shyt in monsieurs hand While he did hold her tayle	4)De prins van Oranje molk de koe en maakte van zijn beurs de emmer. 5)De koe scheidt in de hand van monsieur Terwijl hij haar staart vasthield.

Z.O.Z.

Interpretatievragen:

1. Analyse: Wat betekent (letterlijk) de uitdrukking in het omcirkelde deel van de tekening?
2. Synthese: Beredeneer aan de hand van tekstfragment 5 en één beeldelement welk historisch persoon figuur E zou kunnen voorstellen.
3. Synthese: Beredeneer wie of wat in deze tekening de meeste macht heeft. Gebruik de beeldspraak om je antwoord te beredeneren.
4. Evaluatie: Stelling: De tekenaar kiest partij in deze tekening. Ondersteun de stelling met twee voorbeelden.
5. Evaluatie: Beredeneer over welke tijd de afbeelding hoogstwaarschijnlijk gaat.
6. Evaluatie: Vaak verschenen dit soort prenten in combinatie met een tekst, als pamflet. Schrijf dat pamflet aan de hand van 'Orenen. Handleiding bij het Intergymnasiaal debattoernooi' (p 9-14, hekeldicht of lofrede), te vinden in de mediatheek. Schrijf een hekeldicht of lofrede waarin je de visie van maker van de prent onder woorden brengt. Jullie dragen dit hekeldicht in het volgende uur voor. Bepaal of je dat als groep doet, of dat je een woordvoerder aanwijst.

Antwoordsuggesties bij de Interpretatievragen:

- 1) Iets of iemand uitmelken betekent dat je iets of iemand exploiteert/arm maakt/ uitbuit.
- 2) In tekstfragment 5 wordt hij monsieur genoemd: een Franse term. Het is vast een Fransman. Het zou landvoogd Anjou kunnen zijn. De tekenaar zou dan suggereren dat hij niet serieus genomen hoeft te worden, dat hij niet echt mee deed aan dit (politieke) spel.
- 3) Zeker niet Anjou (zie antwoorden hierboven). Ook de regenten/Staten staan achter de koe, hem een beetje te aaien: ze sturen hem niet aan. Filips probeert de koe in beweging te krijgen, maar dat lukt niet. Elisabeth houdt de koe in leven en Willem profiteert van de koe.
- 4) Hij kiest partij: hij maakt Anjou en Filips belachelijk. Daarnaast hebben de regenten/Staten niet veel invloed. De tekening brengt in beeld dat Elisabeth I veel invloed heeft (volgens de tekenaar) op het verloop van de Opstand. Willem van Oranje wordt in deze tekening een profiteur (een uitmelker), niet een positief beeld van hem dus.
- 5) In de tekening zijn o.a. te zien: Elisabeth I, Filips II, Willem van Oranje. Dus waarschijnlijk gaat de prent over de tijd dat al deze mensen een rol speelden in de (internationale) politiek. Dus vóór de dood van Oranje (1584), maar na 1558 (als Elisabeth I koningin wordt). Iedereen staat om de Nederlanden heen, dat gebied staat dus centraal. Waarschijnlijk uit de late zestiende eeuw toen ook Engelnaad zich met de Nederlandse Opstand bemoeide.
- 6) Uit het pamflet moet blijken dat deze tekening een opnie bevat, dus zeer gekleurd is. Let erop dat de leerling geen 'hindsight' gebruikt en zich verplaatst in de standplaatsgebondenheid van de maker van deze tekening: Anjou is een sukkel, Filips denkt dat hij het beest bestuurt, maar dat is in de praktijk niet zo, Oranje een profiteur, Elisabeth trekt aan de touwtjes en de regenten staan erbij en kijken ernaar. (Originele titel: *Het melkkoetje: satire op het uitbuiten der Nederlanden door de prins van Oranje, anoniem, ca. 1633 - ca. 1639*)

EINDE OPDRACHTEN

Suggesties voor de klassikale nabespreking of **controlevragen**: hebben ze het begrepen?

- Sluit in ieder geval gezamenlijk af.
- Vraag bijvoorbeeld naar de symboliek en beeldspraak achter het voeden: wat wordt hier gevoed? De Opstandelingen. Welke vorm had de Engelse hulp? Geld, wapens, munitie. Kan iemand een titel bedenken voor de prent?
- Evalueer deze aanpak: wat vonden ze ervan om in deze groep te zitten? Dat de opdrachten verschillend waren? Wat hebben ze geleerd?